

Piotr L. WILCZYŃSKI

Polskie Towarzystwo Geopolityczne

PROBLEMATYKA BEZPIECZEŃSTWA WE WSPÓŁCZESNYM DYSKURSIE EKSPERCKIM W POLSCE

Abstrakt:

Niniejszy artykuł oparty jest o przegląd literatury fachowej z zakresu obronności i bezpieczeństwa narodowego Polski. Jego celem jest zebranie w jednym miejscu najbardziej spornych kwestii podejmowanych przez polskich ekspertów i badaczy w zakresie potrzebnych reform w najbliższych latach. Do analizy przyjęto wyłącznie artykuły recenzowane w czasopismach naukowych, gdzie opracowano teoretyczne podstawy istniejących wyzwań dla polskiego bezpieczeństwa. Artykuł dzieli się na kilkanaście działów: reformy sił zbrojnych, reformy przemysłu zbrojeniowego, zmiany w zapewnianiu bezpieczeństwa narodowego, zmiany w zapewnianiu bezpieczeństwa wewnętrznego, reformy działania służb specjalnych, zmiany w funkcjonowaniu wymiaru polityczno-militarnego kraju oraz reforma nadzoru nad wojskiem i służbami specjalnymi. Zamiast zakończenia sporządzono listę koniecznych reform, lecz sposoby ich przeprowadzenia pozostawiono do oceny czytelnikowi.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo narodowe, siły zbrojne, przemysł zbrojeniowy, służby specjalne, Polska.

Dynamika zmian politycznych i ich wpływ na bezpieczeństwo Polski

Bezpieczeństwo narodowe każdego państwa to zagadnienie wielowymiarowe, które podlega bardzo wielu wpływającym na nie czynnikom. Poniżej zebrano kilkanaście najważniejszych wyzwań kluczowych dla bezpieczeństwa i przyszłości narodu polskiego, jakie obecne są w literaturze i pojawiają się w debacie publicznej (Jakubczak, Flis 2006). Oczywiście oczekiwania wobec przyszłego rządu, prezydenta i osób odpowiedzialnych za obronność powinny opierać się na silnym, wzajemnie zgodnym i niezależnym charakterze władz (grupy osób odpowiedzialnych za obronę), umiejącym wyselekcjonować oddanych i kompetentnych doradców, oraz stworzyć świetną służbę wykonawczą, potrafić być agresywnym, by móc używać siły zbrojnej, a jednocześnie opiekuńczym, by troszczyć się o los Polaków. Władza ta powinna

Wilczyński, P. L., *Problematyka bezpieczeństwa we współczesnym dyskursie eksperckim w Polsce, Przegląd Geopolityczny, 21, 2017, s. 48-66.*

mieć wiedzę z zakresu geopolityki i geostrategii, jak i umiejętności miękkie, których brak może spowodować potknięcia na polu dyplomacji, skutkujące pogorszeniem pozycji Polski w międzynarodowym środowisku. A odbiór naszej przyszej władzy państwowej wśród społeczności międzynarodowej jest bardzo istotny. Jednakże zważywszy na sytuację geopolityczną, należy domniemywać, że Polska potrzebuje teraz władz, które będą w stanie dowodzić siłami zbrojnymi w razie konfliktu.

Uzasadnienie tej tezy znaleźć można zarówno w przekazach medialnych (Wolska-Zogata, Marian, Bodziany 2012), jak i w opracowaniach o charakterze naukowym (Szubrycht 2006). Są one bardzo dobrze znane wśród osób zaangażowanych praktycznie w sprawy związane z tematem bezpieczeństwa. Przede wszystkim wiążą się one z kwestią stosunków polsko - ukraińskich. Na Ukrainie rządy sprawuje obecnie rząd nacjonalistyczny, który narzuca cła na mięso, drewno i inne polskie produkty, nie rozlicza zbrodni wołyńskiej, oraz buduje pomniki i cześci jako bohaterów przywódców UPA odpowiedzialnych za ludobójstwo na polskiej ludności. Nie tak dawno Ambasada Ukraińska w Waszyngtonie opublikowała mapę, na której około połowa województwa podkarpackiego oraz Zamojszczyzna i Chełmszczyzna leżą w granicach Ukrainy (ryc. 1).

Ryc. 1: Mapa roszczeń terytorialnych Ukrainy umieszczona na oficjalnym profilu ambasady ukraińskiej w USA na portalu Facebook.

Zdjęcia na osi czasu

Powrót do albumu [Zdjęcia użytkownika Embassy of Ukraine in the USA / Посольство України в США](#) Strona użytkownika Embassy of Ukraine in the USA / Посольство України в США

Poprzednia · Dalej

 Embassy of Ukraine in the USA / Посольство України в США
Lubię to! · Dodaj komentarz · Udostępnij · Wczoraj

Album: Zdjęcia na osi czasu
Grono odbiorców: Publiczne

Źródło: <https://www.facebook.com/ukr.embassy.usa/> (pobrano 14 sierpnia 2014r.)

Wilczyński, P. L., *Problematyka bezpieczeństwa we współczesnym dyskursie eksperckim w Polsce, Przegląd Geopolityczny, 21, 2017, s. 48-66.*

W zamian za pomoc finansową i poparcie na forum międzynarodowym ze strony Polski, otrzymaliśmy utrudnienia w handlu i zakaz działalności Instytutu Pamięci Narodowej na terenie Ukrainy. Jednocześnie na polskich uczelniach pojawiły się tysiące ukraińskich studentów, domagających się dotacji od rządu polskiego. Ich pojawienie się w tak wielkiej liczbie wiąże się z powszechnym dążeniem młodzieży ukraińskiej do uniknięcia służby wojskowej (Stępniewski 2013). Warto zaznaczyć, że roszczenia terytorialne wobec Polski mają też Niemcy i Litwa.

Konflikt na Ukrainie dotychczas nie zagrażał bezpośrednio Polsce. Jak zarejestrowała sanocka stacja detekcyjna (PAN), wykryto użycie tzw. brudnej bomby w tym konflikcie w 2014 roku. Stacja odnotowała wzrost ilości izotopów cezu w śladowych ilościach, co oznacza, że w Donbasie użyto takiej broni¹. Problemem mogą być też masowe migracje spowodowane wojną. Jak pokazują przykłady innych krajów przyjmujących uchodźców, gdy oni przybywają rośnie bezprecedensowo przestępczość, obniża się poziom bezpieczeństwa, wzrastają ceny i spada poziom życia. Warto także pamiętać, że są w Polsce ludzie, którzy mają akty prawne do ziemi na Ukrainie. Nikt o nich nie mówi, ale sprawę należy w końcu poruszyć w imieniu tysięcy kresowiaków. Dobrym przykładem są Niemcy, którzy potrafili się zorganizować i mają stowarzyszenie wypędzonych, dzięki czemu odzyskują swoją własność w Polsce. Zwykły obywatel nie ma szans rozeznaczyć, co naprawdę dzieje się na Ukrainie, jakie siły tam działają. Dziennikarze obecnie przekazują informacje zgodne z opinią i interesem właścicieli mediów, które w około 80% znajdują się w rękach korporacji niemieckich.

Sytuacja na Ukrainie przypomina tzw. Arabską Wiosnę, podczas której gabinet prezydenta USA Baracka Obamy angażował się w promowanie demokracji, co wymagało obalania będących przy władzy rządów, które nie zawsze przecież łamały prawa człowieka (np. Egipt). W Syrii, gdzie USA w ramach Arabskiej Wiosny sfinansowały m.in. Bractwo Muzułmańskie, doszło do destabilizacji, którą wykorzystali wrogowie USA - np. Al-Kaida i inni fundamentaliści. W trudnej sytuacji, syryjski dyktator Assada uzyskał wsparcie Rosji, dzięki któremu zaczął on zdobywać przewagę nad przeciwnikami. Plany Obamy i jego gabinetu (w szczególności senatora McCaina, który lobbował za Arabską Wiosną, bo był to intratny biznes dla przemysłu zbrojeniowego) zakończyły się w Syrii niepowodzeniem. USA postanowiły więc interweniować w strefie kontrolowanej przez wojska rosyjskie. Bardzo podobny do przewrotów w krajach arabskich był model finansowania i wspomagania przez USA ukraińskiego Majdanu. Musiało minąć trochę czasu, by społeczność międzynarodowa nie domyśliła się o co chodzi. Czy rozgrywki wielkich mocarstw będą mogły zdestabilizować w taki sam sposób Polskę? Zagadkowe

¹ <http://englishrussia.com/2014/09/20/nuclear-explosions-in-donetsk-today/> (pobrano za namową pracowników sanockiej stacji PAN 30.09.2014).

pojawienie się tzw. Komitetu Obrony Demokracji i innych organizacji tak ochoczo wychodzących na ulice, może być sygnałem rozpoczęcia operacji sił sterowanych z zewnątrz.

Działania wojenne na wschodzie Ukrainy są wynikiem politycznej rozgrywki między Putinem a Obamą. Konflikt ten, zamiast szybko się zakończyć, mimo starań głów państw, eskaluje niebezpiecznie w naszym kierunku. Nieporadna armia ukraińska, oparta głównie na ochotnikach, której dowódcy są często przekupieni przez Rosjan, doznaje kolejnych porażek, z trudem utrzymując *status quo*. Bardzo widoczna jest działalność zarówno rosyjskiego i amerykańskiego wywiadu w cyberprzestrzeni. Mimo, że trwa regularna wojna między dwiema republikami powstańczymi a rządem ukraińskim, to w mediach ukraińskich i polskich mówi się nie o separatystach, a o terrorystach, mimo, że to tereny etnicznie rosyjskie. Rosyjska propaganda, w Polsce niedostępna, przedstawia sprawę diametralnie odwrotnie, czego autor doświadczył przebywając w rosyjskim Jekaterynburgu. Działalność wywiadu i aparatu propagandy ma miejsce także w Internecie (Liedel 2005).

Pod wpływem drenażu gospodarczego państw afrykańskich i destabilizacji w rejonie Bliskiego Wschodu doszło do tzw. kryzysu imigracyjnego. Polska nie jest przygotowana na masowy napływ uchodźców. Zwiększyłyby to bezrobocie, wzrosłyby też ceny towarów konsumpcyjnych i spowodowało inne koszty, które musiałby pokryć podatnik (Ciszek 2013). Pamiętać także należy, że Polska byłaby tylko pionkiem w politycznej grze. Nasze przywództwo nie jest w stanie kreować niezależnej polityki zagranicznej, a wpływają na nią naciski ze strony Brukseli, Moskwy, Waszyngtonu i Berlina (Żebrowski 2013).²

W takiej sytuacji chcąc realizować nasz interes narodowy i rację stanu, należy przede wszystkim zrobić silny zwrot w stronę podnoszenia wydajności Polskiej armii oraz jej przeszkolenia i liczebności, gdyż w czasie konfliktów zbrojnych liczą się tylko mocne argumenty w postaci jednostek zdolnych do wykonywania operacji wojskowych. Obecnie Polska armia liczy ok. 100 tys. personelu, przy czym gotowość bojową ma ok. 3-5 tys. głównie z jednostek specjalnych i jednostek pełniących bezpośredni dyżur na wypadek konieczności szybkiego reagowania. Współcześnie nasze wojsko posiada olbrzymie braki w personelu, a w jego składzie są kadry nieprzystosowane do obecnego pola walki. Wyjątek stanowią polskie jednostki specjalne, które są wizytówką polskiej armii. Szkodą olbrzymią dla Polski w takiej sytuacji jest odejście przed kilkoma laty kontraktowych szeregowych, po 12 latach służby. Należy znaleźć rozwiązanie pozwalające im pozostać żołnierzami, a także przywrócić do służby tych, którzy już ją zakończyli, a mają olbrzymie doświadczenie, np. z misji zagranicznych.

² Przykłady kreowania własnej polityki, także wbrew zewnętrznym naciskom pojawiły się dopiero w ostatnich dwóch latach, co było efektem przejęcia steru rządów w Polsce przez partię Prawo i Sprawiedliwość (przyp. red.).

Wielu z nich służy w jednostkach najemniczych poza granicami naszego kraju. Ponadto, nie dawno Litwa przywróciła powszechną służbę wojskową widząc i rozumiejąc zagrożenie. Patrząc na mężczyzn w naszym społeczeństwie, którzy nie przeszli służby wojskowej i widząc zmiany jakie nastąpiły w charakterach młodych ludzi, można jednak stwierdzić, że pomimo wielu wad poboru miał on bardzo istotną funkcję wychowawczą. W razie wojny Polska ma wiele ludzi do dyspozycji, lecz niewielu żołnierzy. Większość Polaków jest obecnie zdania, że należy przywrócić pobór, ale wystarczy 3 m-ce intensywnego szkolenia (np. po maturze), dodatkowo należy dozbroić polskie społeczeństwo, zlikwidować ograniczenia powszechnego dostępu do broni dla wolnych obywateli (Kupiecki 2015b).

Dynamika zmian na rynku zbrojeniowym zniwelowała przewagi polskiej zbrojeniówki z lat 90-tych. Dlatego ważne jest, aby wykorzystać potencjał twórczy polskich wynalazców. O realnej wartości tego potencjału świadczy m.in. bardzo lekki i dynamiczny odrzutowiec zbudowany ostatnio przez firmę z Jeleniej Góry, który stał się hitem na targach międzynarodowych i wprowadził w lotnictwo nową jakość³). Jest to tylko jeden z przykładów Polskiej myśli technicznej, która w naszym kraju nie może się dynamicznie rozwijać, na co zwracają uwagę kolejne fora Polskiego Lobby Przemysłowego.

Kolejnym elementem, który się zmienia w zakresie obronności jest przywrócenie realnej obrony terytorialnej (Jakubczak, Marczak 1998). Obecny program tworzenia brygad OT jest efektem wielu kompromisów. Warto jednak pamiętać, że tak mały kraj jak Szwajcaria tylko dzięki temu systemowi zachowała niezależność w czasie II wojny światowej i do dziś cieszy się nieprzerwanym pokojem (Kitler 2001). Polska niewątpliwie nie uniknie konfliktu, ale może uczynić wiele dla zwiększenia swoich szans na zwycięstwo, także poprzez kształtowanie własnej polityki zagranicznej (Roman 2015).

Siły zbrojne

Jedną z kluczowych kwestii jest zmiana priorytetów modernizacji technicznej Sił Zbrojnych w stosunku do obecnego Planu Modernizacji Technicznej (Ciślak 2013). W wielu opiniach obecnie realizowany projekt jest nieefektywny, powolny, kosztowny oraz niedostosowany do potrzeb Sił Zbrojnych i priorytetów bezpieczeństwa narodowego (Skrzypczak, Luzak 2014). Dwoma najważniejszymi zmianami do jakich należy dążyć są prywatyzacja sektora zbrojeniowego, poprzez dopuszczenie do rynku polskiego sektora małych i średnich przedsiębiorstw, oraz deregulacja produkcji zbrojeniowej w Polsce (Jaworski 2006). Ponadto powinno nastąpić ułatwienie powszechnego dostępu do broni dla obywateli i organizacji proobronnych. Pozwoliłoby to na rozwój sektora zbrojeniowego w Polsce, tańszą produkcję, a więc i lepsze oraz efektywniejsze zaopatrzenie wojska (Polak, Soczyński 2016a). Wielu badaczy

³ <http://www.flaris.pl/?lang=pl> (pobrano 14 sierpnia 2015).

Wilczyński, P. L., *Problematyka bezpieczeństwa we współczesnym dyskursie eksperckim w Polsce, Przegląd Geopolityczny, 21, 2017, s. 48-66.*

zwraca uwagę, że żołnierz musi mieć najlepszy sprzęt dostępny na świecie. W takim przypadku patriotyzm i ochrona polskiego przemysłu okazują się drugorzędne. Priorytetem są potrzeby żołnierza wysyłanego w rejon działań wojennych (Gajewski 2015). Chodzi o to, by nie dopuścić do sytuacji, jaka miała miejsce podczas misji na Bałkanach. Żołnierze zostali wówczas wyposażeni w kamizelki kuloodporne tak niskiej jakości, że nagminnie kupowali kamizelki amerykańskie za prywatne pieniądze (Reczkowski 2015). Druga sprawa powiązana z modernizacją sił zbrojnych to potrzeba ponownego przedstawienia się z produkcji uwarunkowanej naszymi działaniami ekspedycyjnymi w ramach prowadzonych wojen neoimperialnych, na sprzęt działający na środkowoeuropejskim teatrze działań wojennych, czyli m.in. głównie ciężki, pozwalający skutecznie bronić naszych granic: m.in. nowoczesne czołgi, które powinny zastąpić sprzęt poniemiecki pochodzący z demobilu (Soroka 2016).

Kolejną istotną grupą zagadnień podejmowanych w dyskursie naukowym jest poziom wydatków na zbrojenia. Jakie nakłady powinna przeznaczać na obronę Polska? Czy poziom 2% PKB zalecany przez NATO i wprowadzony od 2016 roku jest wystarczający? W związku z niedofinansowaniem służb mundurowych, w szczególności armii w ciągu ostatnich kilkunastu lat, często zwraca się uwagę, że okresowo należy radykalnie przekierować środki z wydatków socjalnych na zbrojenia i szkolenie żołnierzy oraz rezerwistów (Wilczyński 2013a). Opierając się na kalkulacjach Komisji Potęgotometrii Polskiego Towarzystwa Geopolitycznego, nasze położenie geostrategiczne jest trudne, dlatego należy zwiększyć liczebność wojska, a zatem konieczne jest przeniesienie ciężaru wydatków państwa z mało istotnych i źle działających sektorów budżetu (cięcia socjalne), na to, co jest istotne dla działania państwa, czyli głównie dla silnej i gotowej do działania armii (Sulek 2015). Wg kalkulacji naukowców PTG, jeszcze przez najbliższych kilka lat nie odzyskamy bezpiecznego potencjału militarnego, gwarantującego nam ochronę, nawet gdybyśmy podnieśli wydatki na zbrojenia do 5% PKB - tak bardzo cięcia poprzednich rządów nas osłabiły. Dlatego radykalne zwiększenie wydatków na zbrojenia jest koniecznością. Dodatkowo zwraca się uwagę na racjonalizację wydawanych środków. W MON niestety nie odpowiada się za chybione decyzje logistyczne, dyslokacyjne, zakupowe, kadrowe itp. Dąży się do wprowadzenia personalnej odpowiedzialności, lecz na razie w stopniu zbyt ograniczonym, jak na standardy zachodnie (Chmieliński 2013). Przykładem jest marnotrawstwo wielkich środków finansowych zainwestowanych w realizację chybionej reformy systemów dowodzenia, zakup śmigłowców, budowę okrętów, itp. (Pacek 2014).

Kryzys na Ukrainie i zmiana w środowisku bezpieczeństwa unaocznily znaczenie systemu rezerw osobowych sił zbrojnych (Siudak 2016; Stolarczyk 2015; Zapalowski 2016). Kolejną ważną kwestią sporną jest to, czy i w jaki sposób państwo ma dążyć do wzmocnienia systemu rezerw polskiej armii oraz budowy systemu obrony terytorialnej. Czy w związku z tym konieczne jest przywrócenie poboru powszechnego (Stankiewicz 2015), bądź umożliwienie

Wilczyński, P. L., *Problematyka bezpieczeństwa we współczesnym dyskursie eksperckim w Polsce, Przegląd Geopolityczny, 21, 2017, s. 48-66.*

pełnego przeszkolenia wojskowego dla ochotników (Kupiecki 2015a)? Wielu badaczy twierdzi, że najlepiej byłoby budować system obrony wzorowany na szwajcarskim (Balcerowicz 2006; Wróblewski 2001), gdzie każdy obywatel jest żołnierzem. Oznacza to powołanie obok zawodowej armii, wojsk ochotniczych, a także przywrócenie obowiązkowych szkoleń wojskowych dla młodych mężczyzn (Balcerowicz 2010). W tej wizji armia miałaby się składać z trzech komponentów. Pierwszy to armia zawodowa, która dysponując ciężkim sprzętem decydowałaby o sile operacyjnej, ekspedycyjnej i ofensywnej (Pawlisiak 2015). Drugim komponentem byłaby obrona terytorialna (Wilczyński 2010), złożona z ochotników-rezerwistów, która byłaby zorganizowana w każdej gminie i jej zadaniem byłoby strzeżenie i obrona infrastruktury krytycznej i wspieranie wojsk zawodowych na danym terytorium. Byłaby ona wyposażona w broń lekką, którą każdy ochotnik-rezerwista miałby w domu i uczestniczyłby w szkoleniu raz w roku lub częściej. Obrona terytorialna byłaby też wyposażona w sprzęt w zależności od specyfiki danego regionu. Gminy nadmorskie miałyby np. łodzie, a jednostki wysokogórskie w powiecie tatrzańskim, sprzęt do poruszania się po śniegu i górach. Każda jednostka miałaby też lekką broń p-panc. i p-lot (Olszyk 2015; Tomaszewski 2014). Trzecim komponentem byłyby siły rezerwowe, powoływane w razie wojny ze służb mundurowych, organizacji proobronnych, weteranów i innych osób z doświadczeniem i predyspozycjami do działań wojennych. Pełniłyby one rolę uzupełniającą w stosunku do sił operacyjnych i zawodowych, w czasie pokoju jednak ludzie ci nie siedzieliby w koszarach. Mając jednak lepsze przeszkolenie niż obrona terytorialna, siły te realnie mogłyby być wysyłane jako wsparcie sił operacyjnych na front, lub działać jako siły okupacyjne na terenach zajętych przez polskich żołnierzy (Pawlisiak 2015). W obecnie realizowanym programie budowy obrony terytorialnej dwie ostatnie grupy są połączone w związku ze stopniowym wygaszaniem NSR (Borucka, Wielgosik 2016; Wojnarowski 2014). Inni teoretycy uważają, że powinno się rozwinąć i unowocześnić struktury obrony cywilnej. W systemie bezpieczeństwa państwa OC powinna regionalnie generować siły i środki województwa, a podlegając wojewodom, wchłaniać byłych mundurowych od strażaków po wojskowych. OC stanowiłaby też wsparcie podczas klęsk żywiołowych, usuwania następstw katastrof, wsparcie dla działań wojska oraz element szkoleniowy pozwalający na ujednoczenie procedur oraz uzyskanie ich jednolitego poziomu (Sobolewski 2013). Pozwoliłoby to uniknąć obecnej sytuacji, zagospodarowania dla proobronności kup zbrojnych w postaci różnych organizacji i stowarzyszeń o różnym kierownictwie, różnym profilu ideowym, różnym stopniu profesjonalizmu i różnych celach (Gurba, Knecht, Kopertowski, Tarczewska 2015). Dodatkowo, kryzys imigracyjny wzbudził konieczność wzmocnienia straży granicznej, głównie na wschodzie. Mimo, że działa ona świetnie, w obecnej sytuacji jest jej za mało żeby zapewnić bezpieczeństwo i zwiększyć egzekwowanie prawa zapobiegając nielegalnym przekroczeniom granicy (Fryc 2015).

Wilczyński, P. L., *Problematyka bezpieczeństwa we współczesnym dyskursie eksperckim w Polsce, Przegląd Geopolityczny, 21, 2017, s. 48-66.*

Zmiany w wojsku, które w świetle cytowanej literatury są konieczne, dotyczą również zmiany w obecnej strukturze Sił Zbrojnych, w tym w dyslokacji jednostek, w systemie dowodzenia i kierowania SZ RP. Obecna organizacja jest przestarzała. System dowodzenia, mimo, że zmieniany ostatnio, nie odpowiada realiom w czasie zagrożeń i musi być uproszczony (Konaszczuk, Tokarski 2015). Dlatego należy wprowadzić bardzo wiele zmian, poczynając od organizacji poszczególnych jednostek, po ich skład, dowodzenie i rozmieszczenie. Różnice zdań i poglądów dotyczą sposobu przeprowadzenia tych zmian (Słowik 2014). Zgoda jest co do tego, że jednostki mają zostać uzupełnione sprzętem i przeszkolonym personelem (Chyrzyński 2016). Ich lokalizacja jak najszybciej musi zostać zmieniona, w sposób uwzględniający kierunki najprawdopodobniejszych nadchodzących zagrożeń, czyli raczej północny-wschód i wschód. Można spotkać się również z opiniami, że należy zweryfikować obecnie posiadane w kadrach stopnie wojskowe, gdyż awanse przez kolejne władze były rozdawane nie podług zasług dla Polski, lecz według klucza partyjnego i potrzeb elit rządzących (Jarmołowicz, Sikora 2016). Efektem takiej polityki jest to, że mamy więcej generałów niż np. ChRL. Rozwiązaniem proponowanym jest uzależnienie stopnia oficerskiego i podoficerskiego od wyników testów, które należy przeprowadzić w całym wojsku, testów zdolności dowodzenia sprawdzanych na poligonie. Chodzi tu o pozabawienie się wtedy zbędnego balastu w postaci tzw. oficerów „flagowych”, którzy awansowali dzięki znajomościom. Inni bardziej zwracają uwagę na system szkolenia i możliwości rozwoju zawodowego szeregowych i podoficerów, aby nie wyrzucano ich ze służby zbyt szybko. Należy też obniżyć etaty (Kręcikij, Lewandowski 2015). Na przykład dlaczego brygadą powietrznodesantową ma dowodzić generał (raptem kilka batalionów lekkich bez sprzętu ciężkiego i mała liczba żołnierzy), a brygadą zmechanizowaną tak samo, przy występującym tam nagromadzeniu sprzętu? Dlatego potrzeba w Polsce racjonalizacji etatów.

Jako kłopotliwy często zostaje oceniany system i proces pozyskiwania zdolności bojowych przez Siły Zbrojne (Fryc 2015). Powszechnie się mówi o zbliżającym się nieuniknionym konflikcie. Z cytowanej literatury wynika konieczność reformy systemu pozyskiwania zdolności bojowych, aby był on w stanie zapewnić SZ RP możliwość odpowiedzi na zagrożenia (Wojtowicz 2016). Dlatego konieczne jest zwiększenie liczby szkoleń rezerwistów (Pawlisiak 2016). Należy także otworzyć się bardziej na inicjatywy oddolne, wykształcenie poczucia odpowiedzialności za dobro wspólne, oraz przywrócenie terminu SŁUŻBA, co oznacza przywrócenie możliwości wykorzystania armii także do walki z klęskami żywiołowymi. Powinniśmy wrócić do systemu otwartych drzwi w jednostkach dla młodych ludzi. Obecnie jednostki zamykają się przed społeczeństwem a do Wojskowych Komend Uzupelnień zgłasza się tak niewiele, że na planowane szkolenia brakuje ludzi (Gajewski 2015). Z kolei uczestnicy ćwiczeń marnują często czas z powodu wadliwej organizacji. M.in.

zajęcia na służbie przygotowawczej mogłyby zostać przeprowadzone w miesiąc, podczas gdy trwają one czterokrotnie dłużej (Borucka, Wielgosik 2016).

Przemysł zbrojeniowy

Przemysł zbrojeniowy w całości jest obecnie w rękach państwa i odgrywa ważną rolę w systemie bezpieczeństwa kraju. W jakim zakresie rynek zamówień obronnych powinien być objęty regulacjami ograniczającymi dostęp dla podmiotów zewnętrznych, np. z uwagi na ochronę podstawowego interesu bezpieczeństwa państwa, stanowi jeden z głównych punktów spornych dotyczących koniecznych zmian (Jędrzych, Klimek 2016). Uważa się, że tak jak na zachodzie, rynek zbrojeniowy powinien być otwarty na inicjatywy przedsiębiorców prywatnych. To, że jest to dobre pokazała prywatyzacja fabryki amunicji w Pionkach. Prywatyzacja ta pozwoliła na restrukturyzację przedsiębiorstwa, zwiększenie produktywności oraz asortymentu (Wilczyński 2013b). Uważa się również, że każda jednostka powinna sama dobierać sobie uzbrojenie w ramach określonego budżetu na jej utrzymanie. Żołnierze sami najlepiej wiedzą, a nie urzędnicy, z jaką bronią radzą sobie najlepiej. System ten doskonale działa w siłach specjalnych, więc powinien zostać wprowadzony do reszty wojsk (Skrzypczak, Luzak 2014). Taka reforma pozostawiałaby jedynie minimalną ilość regulacji (Rogała-Lewicki 2017), która pozwoliłaby zabezpieczyć rodzimych przedsiębiorców przed wywiadem gospodarczym i działaniami sabotażowymi obcych mocarstw, a także pozwoliła na obniżenie kosztów produkcji zbrojeniowej w Polsce, by nastawić nasze przedsiębiorstwa również na eksport, a nie tylko zaspokojenie popytu krajowego (Polak, Soczyński 2016b).

Spory pojawiają się również w kwestii jaką jest rola offsetu w systemie i procesie zakupów sprzętu i uzbrojenia dla sił zbrojnych, w kontekście wsparcia przemysłu zbrojeniowego (Baranowska-Prokop 2013). Chodzi o to, by ciężki i drogi sprzęt kupowany zarówno w Polsce jak i za granicami, powinien być dostosowany do obsługi, rozwoju, napraw i utrzymania w kraju (Nalepa, Wójtowicz 2015). Wszelkie inne ustalenia w umowach podlegać mają wolnemu rynkowi i konkurencji, przy czym to nie urzędnicy MON, a końcowi użytkownicy (żołnierze) powinni mieć możliwość testowania i wyboru spośród oferowanego sprzętu Polsce, w granicach określonych przez MON kosztów. Z drugiej strony istnieją głosy, że na szczeblu jednostki to będzie pole do wielomilionowych nadużyć poza jakąkolwiek kontrolę. Dlatego dowódcy jednostek powinni tylko wносить o konkretny sprzęt natomiast dystrybucją i zakupem powinny się zajmować wąskie komórki pod specjalnym nadzorem kontrwywiadu (Machniak 2016).

Do chwili obecnej zakończono proces konsolidacji państwowych podmiotów przemysłu obronnego. Różnice w poglądach w tym przypadku dotyczą wprowadzenia strukturalnych (instytucjonalnych) zmian w przemyśle obronnym bądź w systemie zakupów sprzętu wojskowego i uzbrojenia dla Sił Zbrojnych RP (Śliwa, Żaba-Nieroda 2016). Wielu badaczy zwraca uwagę, że

dobrze by było sprywatyzować przedsiębiorstwa zbrojeniowe i otworzyć rynek dla sektora prywatnego. Model ten sprawdza się za granicą i nie ma potrzeby utrzymywać tych zakładów w ramach własności skarbu państwa, która jest korupcyjogenna i nieefektywna (Kwiatkowski 2013).

Bezpieczeństwo międzynarodowe

Kwestią sporną, najważniejszą chyba ze wszystkich przedstawionych w tym temacie, jest rola Polski w strukturach NATO. Można spotkać opinie, że należy NATO przekonać do zwiększania gwarancji bezpieczeństwa dla Polski i wszystkich państw „frontowych” sojuszu (Zięba 2015). Należy również zwiększać niezależność Polski pod względem militarnym od polityki USA, tworząc sieć bliższych powiązań z państwami naszego regionu, które w razie potrzeby byłyby pierwsze, by przyjść nam z pomocą (Wilczyński 2011). Należy też zmniejszać zaangażowanie Polski w akcjach militarnych NATO poza naszym regionem (Czaputowicz 2014). Należy ponadto starać się o bezpłatne przekazywanie uzbrojenia naszych zachodnich sojuszników dla naszej armii. Pozwoli to na szybsze wyposażenie sił obrony terytorialnej i sił rezerwowych. Dodatkowo część badaczy uważa, że powinniśmy w pierwszej kolejności stworzyć system wspólnej obrony granic w ramach bliskiej nam geopolitycznie Grupy Wyszehradzkiej (Gizicki 2017).

Zwraca się również uwagę, że w rozgrywce wielkich mocarstw Polska może być wciągnięta do wojny (Polcikiewicz 2012). To, jakie obszary stosunków międzynarodowych uznawane są za kluczowe dla realizacji interesów bezpieczeństwa polskiego (zarówno w wymiarze regionalnym, jak i np. transatlantyckim) wskazuje na główne kierunki i sposoby realizacji polskiej polityki zagranicznej w zakresie bezpieczeństwa (Zięba 2013). Przede wszystkim jest powszechna zgoda, że Polska nie chce wojny. Wojna przy obecnej kondycji naszych sił zbrojnych byłaby katastrofą. Dlatego należy grać na czas i odwlekać zaangażowanie w sporach między wielkimi mocarstwami jak najdłużej. Aby tego dokonać należy przede wszystkim zaprzestać pogarszania stosunków z Rosją, a rozpocząć politykę balansowania pomiędzy USA i Rosją oraz Chinami, by jak najdłużej zapewnić sobie neutralność, co możliwe jest w naszym geopolitycznym i społeczno-ekonomicznym położeniu (Lach 2014; Wilczyński 2010). Jednocześnie należy budować silne sojusze militarne z państwami Grupy Wyszehradzkiej, państwami skandynawskimi, Rumunią, państwami bałtyckimi (w ramach koncepcji Trójmorza). Należy również zaprzestać dalszych prób wspierania nacjonalistycznego rządu na Ukrainie, który jest rosnącym zagrożeniem dla Polski (Wilczyński 2017). Należy również uważać na działania niemieckie w regionie, które okazały się w ostatnich latach otwarciem wrocie i antypolskie (odmowa i brak podpisania traktatu pokojowego z Polską!) (Lach 2012). Sytuacja międzynarodowa obecnie dynamicznie się zmienia, należy więc bacznie obserwować i szybko reagować. Dzięki takiej polityce, polityce realnej, powinniśmy być w stanie zdobyć czas na zreformowanie naszej armii. W dalszej

kolejności Polska powinna rozwijać również potencjał do działań wywiadowczych poza granicami kraju, oraz rozwijać tajne innowacyjne technologie zbrojeniowe i kosmiczne (Wilczyński 2012).

Istotną kwestią jest również to, czy i w jaki sposób Polska powinna się angażować w rozwiązywanie konfliktów poza obszarem traktatowym NATO, jak konflikt na Ukrainie czy kryzys związany z napływem uchodźców do Europy (Cziomer 2016)? Czy Polska powinna zwiększyć zaangażowanie w misje stabilizacyjne, np. pod egidą ONZ. W rozważaniach geopolitycznych uważa się za nierozsądne wysyłanie sił ekspedycyjnych do dalekich krajów jeśli się nie jest mocarstwem. W naszych warunkach nawet interwencja na Ukrainie byłaby katastrofalna w skutkach. Wobec konfliktu w Donbasie powinniśmy zachować neutralność, a wręcz wspierać przedłużanie się tam działań zbrojnych (Wilczyński 2017). Im dłużej Rosja jest tam zaangażowana, tym dłużej nie zwróci uwagi na nasze państwo. Z kolei kryzys migracyjny to kwestia, w której popieramy oficjalne stanowisko Polskiego Towarzystwa Geopolitycznego⁴. Nie godzimy się na narzucanie Polsce jakichkolwiek kwot uchodźców (Zupančič, Wilczyński 2017). To czy ktoś kogoś zaprasza do domu, powinno być prywatną sprawą jego właściciela. Narzucanie czegośkolwiek w tej kwestii jest zamachem na wolność, zarówno w skali lokalnej jak i państwowej.

Bezpieczeństwo wewnętrzne i służby specjalne

Duże znaczenie dla obronności mają zmiany strukturalne w Policji i Straży Granicznej w związku z kryzysem migracyjnym oraz sytuacją na Ukrainie. Potrzebna jest zmiana modelu funkcjonowania Straży Granicznej – w chwili obecnej formacji o charakterze policyjnym. Ponadto służby mundurowe, szczególnie policja, są obciążone zbyt dużą tzw. papierkową robotą. Ociążenia należy dokonać poprzez uproszczenie przepisów i regulaminów (Kądziołka 2014). Pozwoli to na zwiększenie wydajności służb mundurowych, szczególnie w sytuacji zagrożenia granic. Straż Graniczna powinna wrócić do modelu wojsk ochrony pogranicza sprzed wojny (Mróz 2016). Reforma w służbach mundurowych dotyczyć będzie także kadr, gdzie tak jak w wojsku, przyznawane często były awanse wg klucza partyjnego, lub na podstawie powiązań osobistych (Jóźwiak 2013). Jednocześnie zwraca się uwagę na kondycję fizyczną policjantów i mentalną (etyczno-moralną) wielu funkcjonariuszy (Szczęsny 2014).

Sporną kwestią jest czy pożądane są zmiany zakresu uprawnień formacji policyjnych i służb specjalnych, w tym również w zakresie gromadzenia informacji wywiadowczych. Niektórzy badacze uważają, że policja służyć ma likwidacji pospolitej przestępczości, dla której nie potrzeba zbyt rozbudowanych służb wywiadowczych. Uprawnienia wywiadowcze powinny mieć jedynie służby wywiadowcze i kontrwywiadowcze. Służby te oraz policja nie powinny sobie

⁴ <http://ptg.edu.pl/oficjalne-stanowisko-polskiego-towarzystwa-geopolitycznego-w-sprawie-kryzysu-migracyjnego-w-europie/> (pobrano 7 lipca 2017)

wchodzić wzajemnie w kompetencje. Problem stanowi ponadto brak odpowiedniego nadzoru nad gromadzonymi informacjami (Kasiński 2017).

Opinie ekspertów wyrażane w literaturze na temat bezpieczeństwa wewnętrznego wskazują także na potrzebę wprowadzenia zmian w strukturze i podległości polskich służb wywiadowczych jak i kontrwywiadowczych zarówno cywilnych i wojskowych (Winogrodzki 2016). Wywiad i kontrwywiad powinien bezpośrednio podlegać głowie państwa lub ewentualnie premierowi, a nie urzędnikom i dowódcom MSW i MON, nie posiadającym kompetencji oraz żadnej legitymizacji, nie wybranym w wyborach powszechnych. Obecnie polskie służby wywiadowcze są mocno zinfiltrowane przez obce wywiady, dlatego reformę tych formacji należy oddać jednej osobie posiadającej zaufanie prezydenta lub premiera, której oddanie Polsce i interesowi narodowemu jest niewątpliwe (Surdyk 2014).

Wymiar polityczno-militarny i nadzór nad służbami specjalnymi

Różnorodność opinii i podejść do polityczno-militarnego wymiaru obronności państwa wskazuje na ich zależność od sympatii politycznych badaczy. Różnice opinii i ekspertyz publikowanych na łamach czasopism naukowych dotyczą m.in. tego, czy politycy mają wystarczające narzędzia do realizacji cywilnej kontroli nad siłami zbrojnymi i służbami specjalnymi. Większość uważa, że siły zbrojne są wystarczająco podporządkowane cywilnej kontroli. Niestety tego samego nie można powiedzieć o służbach specjalnych (Winogrodzki 2016). W tym przypadku obecną sytuację należy prześwietlić po to, by służby te rzeczywiście służyły Polakom jak najlepiej. Jednakże obecnie pilniejsze jest skuteczniejsze wykorzystanie służb specjalnych, co wymaga niezwłocznych zmian, pozwalających działać służbom w interesie narodowym. Należy przenieść odpowiedzialność za działania sił zbrojnych i służb specjalnych bądź na głowę państwa, ewentualnie premiera, gdyż dotychczasowi ministrowie, zgodnie z większością opinii, okazywali się niekompetentni (Kuć 2017). Przeważa zdanie, że sektorami siłowymi powinna dowodzić jedna osoba.

Różne też są zdania jaka powinna być rola Sejmu i sektora pozarządowego w tym zakresie. Można spotkać opinie, że w siłach zbrojnych Sejm nie powinien mieć więcej do powiedzenia niż ustalanie budżetu (Korolczuk 2016). Posłowie i senatorowie nie znają się zazwyczaj na sprawach wojskowych i bezpieczeństwa narodowego. Organizacje pozarządowe, szczególnie o charakterze proobronnym, to ważny czynnik wspierający, lecz nie tworzący samej armii i mogący podlegać działaniom służb wywiadu innych państw w warunkach demokracji (Gurba, Knecht, Kopertowski 2015). Z kolei działalność służb specjalnych nie może być jawna i sformalizowana, dlatego rola Sejmu i organizacji pozarządowych w tym przypadku musi być maksymalnie zredukowana (Kuć 2017)

Podsumowanie

Efektem dokonanego przeglądu głównych kwestii dotyczących bezpieczeństwa jest zestaw zaleceń, które powinny zostać zrealizowane, bądź też w inny sposób rozstrzygnięte przez suwerena, jakim jest naród, wybierający co kadencję nowe władze. Oto lista, która jakkolwiek sięgająca w każdy aspekt obronności, nadal może okazać się niepełna, ze względu na ograniczenia o różnym charakterze, jakie dotyczą publikacji, stanowiących podstawę całości opracowania:

- 1) zmiana priorytetów modernizacji technicznej Sił Zbrojnych w stosunku do obecnego Planu Modernizacji Technicznej;
- 2) deregulacja produkcji zbrojeniowej;
- 3) ułatwienie powszechnego dostępu do broni dla obywateli i organizacji proobronnych;
- 4) przestawienie się z produkcji uwarunkowanej naszymi wojskowymi działaniami ekspedycyjnymi w ramach prowadzonych wojen neoimperialnych na wytwarzanie sprzętu działającego na środkowoeuropejskim teatrze działań wojennych;
- 5) podniesienie poziomu wydatków na zbrojenia;
- 6) racjonalizacja wydawanych środków przez redukcję korupcji;
- 7) wzmocnienie systemu rezerw polskiej armii;
- 8) budowa systemu obrony terytorialnej;
- 9) przywrócenie poboru powszechnego;
- 10) rozwinięcie i unowocześnienie struktury obrony cywilnej;
- 11) wzmocnienie straży granicznej w obliczu zagrożeń kryzysu migracyjnego;
- 12) zmiany w obecnej strukturze Sił Zbrojnych;
- 13) zmiany w dyslokacji jednostek;
- 14) zmiany w systemie dowodzenia i kierowania SZ RP;
- 15) uzupełnienie jednostek sprzętem i przeszkolonym personelem;
- 16) zweryfikowanie obecnie posiadanych w kadrach stopni wojskowych (oficerowie flagowi) i racjonalizacja etatów;
- 17) zmiany w systemie szkolenia i możliwości rozwoju zawodowego szeregowych i podoficerów;
- 18) zmiany w systemie i procesie pozyskiwania zdolności bojowych przez Siły Zbrojne;
- 19) zwiększenie liczby szkoleń rezerwistów;
- 20) przywrócenie możliwości wykorzystania armii do działań walki z klęskami żywiołowymi;
- 21) zmiany systemu szkolenia;
- 22) otwarcie rynku zbrojeniowego na inicjatywy przedsiębiorców prywatnych;
- 23) wprowadzenie samodzielności jednostek w zakresie zakupu uzbrojenia;

Wilczyński, P. L., *Problematyka bezpieczeństwa we współczesnym dyskursie eksperckim w Polsce, Przegląd Geopolityczny, 21, 2017, s. 48-66.*

- 24) obniżenie kosztów produkcji zbrojeniowej w Polsce poprzez deregulację;
- 25) dostosowanie ciężkiego i drogiego sprzętu, kupowanego w Polsce, jak i za granicą, do obsługi, rozwoju, napraw i utrzymania w kraju (offset);
- 26) wprowadzenie strukturalnych (instytucjonalnych) zmian w przemyśle obronnym;
- 27) zwiększenie gwarancji bezpieczeństwa dla Polski i wszystkich państw „frontowych” NATO;
- 28) zwiększenie niezależności Polski pod względem militarnym od polityki USA i UE;
- 29) zmniejszanie zaangażowania Polski w akcjach militarnych NATO poza naszym regionem;
- 30) ubieganie się o bezpłatne przekazywanie wycofywanego uzbrojenia naszych zachodnich sojuszników dla naszej armii;
- 31) stworzenie systemu wspólnej obrony granic w ramach Grupy Wyszehradzkiej;
- 32) korekta kierunków i sposobów realizacji polskiej polityki zagranicznej w zakresie bezpieczeństwa: zaprzestanie wrogich stosunków z Rosją; budowa silnych sojuszy militarnych z państwami Grupy Wyszehradzkiej, państwami skandynawskimi, Rumunią, państwami bałtyckimi; zaprzestanie dalszego bezwarunkowego wspierania nacjonalistycznego rządu na Ukrainie;
- 33) rozwój tajnych innowacyjnych technologii zbrojeniowych i kosmicznych;
- 34) zachowanie neutralności wobec konfliktu w Donbasie;
- 35) zmiany strukturalne w Policji i Straży Granicznej;
- 36) uproszczenie przepisów i regulaminów pracy Policji;
- 37) kontrola kondycji fizycznej i psychicznej (moralnej) funkcjonariuszy Policji;
- 38) zmiany zakresu uprawnień formacji policyjnych i służb specjalnych;
- 39) wprowadzenie dobrego nadzoru nad gromadzonymi informacjami wywiadowczymi;
- 40) zmiany w strukturze i podległości polskich służb wywiadowczych i kontrwywiadowczych, cywilnych i wojskowych;
- 41) skuteczniejsze wykorzystanie służb specjalnych;
- 42) przeniesienie odpowiedzialności za działania sił zbrojnych i służb specjalnych na głowę państwa.

Powyższe kwestie udało się sformułować na podstawie bogatej literatury. Ocenę należy jednak pozostawić do osobistego rozważenia, gdyż zarówno sytuacja międzynarodowa jak i wewnętrzna Polski w ciągu ostatnich lat pod względem obronności pozostaje dynamiczna.

Literatura

- Balcerowicz, B., 2006, *Siły zbrojne w państwie i stosunkach międzynarodowych*. Scholar, Warszawa.
- Balcerowicz, B., 2010, *Siły zbrojne w stanie pokoju, kryzysu i wojny*, Scholar, Warszawa.
- Baranowska-Prokop, E., 2013, *Umowy offsetowe a modernizacja polskiego przemysłu obronnego*. Przegląd Zachodniopomorski, (3/2), 23-37.
- Borucka, A., Wielgosik, M., 2016, *Istota i znaczenie służby przygotowawczej i szkolenia rezerw*. Systemy Logistyczne Wojsk, 45, s. 51-66.
- Chmieliński, B., 2013, *Korupcja w wojsku – wybrane problemy*, Journal of Modern Science, 4, s. 183-196.
- Chyrzyński, R., 2016, *Logistyka wojskowa a zadania obronne państwa*. Gospodarka Materialowa i Logistyka, 5 (CD), s. 115-127.
- Ciszek, M., 2013, *Filozofia ujmowania zagrożeń ekonomicznych dla bezpieczeństwa narodowego RP i stabilności wewnętrznej państwa*. Doctrina. Studia społeczno-polityczne, (10), s. 49-60.
- Ciślak, J., 2013, *Plan modernizacji technicznej Sił Zbrojnych RP na lata 2013-2022*. Nowa Technika Wojskowa. Bezpieczeństwo, Wojsko, Przemysł, 1, s. 14-22.
- Czaputowicz, J., 2014, *Ewolucja polskiej polityki bezpieczeństwa: w kierunku strategicznej samodzielności?*. Studia Politologiczne, (34), 15-31.
- Cziomer, E., 2016, *Wyzwania kryzysu ukraińskiego oraz masowej migracji do Unii Europejskiej dla bezpieczeństwa europejskiego ze szczególnym uwzględnieniem roli Niemiec w połowie drugiej dekady XXI wieku*. Studia Politologica Ucraino-Polona, 6, 19-33.
- Fryc, M., 2015, *Polska strategia obronności wobec zagrożenia militarne z elementami „wojny hybrydowej”*. Bezpieczeństwo Narodowe, 33, s. 61-79.
- Gajewski, M. Z., 2015, *Polska polityka wojskowa w początkach XXI wieku*. Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis Studia Politologica, (12).
- Gizicki, W., 2017, *Systemowe i prawne podstawy bezpieczeństwa narodowego Polski i partnerów wyszebradzkich: Czech, Słowacji i Węgier. Zarys problemu*. Roczniki Nauk Społecznych, 41 (3), 93-105.
- Gurba, A., Knecht, Z., Kopertowski, M., Tarczewska, M., 2015, *Renesans organizacji paramilitarnych w Polsce*. Gospodarka Rynek Edukacja, 16 (3).
- Jakubczak, R., Flis, J. (red.), 2006, *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku: wyzwania i strategie*. Bellona, Warszawa.
- Jakubczak, R., Marczak, J., 1998, *Obrona terytorialna Polski na progu XXI w.*, Dom Wydawniczy Bellona, Warszawa.
- Jarmołowicz, W., Sikora, T., 2016, *Status i pozycja społeczno-ekonomiczna żołnierzy zawodowych na polskim rynku pracy*. Studia Prawno-Ekonomiczne, 100, s. 211-231.

Wilczyński, P. L., *Problematyka bezpieczeństwa we współczesnym dyskursie eksperckim w Polsce, Przegląd Geopolityczny, 21, 2017, s. 48-66.*

- Jaworski, J., 2006, *Restrukturyzacja polskiego przemysłu zbrojeniowego*. Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, 9, s. 130-142.
- Jędrych, E., Klimek, D., 2016, *Przemysł obronny w warunkach globalizacji*. International Business and Global Economy, 2, s. 444-453.
- Jóźwiak, A., 2013, *Potencjalne dysfunkcje i patologie zarządzania zasobami ludzkimi w strukturach hierarchicznych na przykładzie policji*. Acta Universitatis Lodziensis. Folia Oeconomica, 288.
- Kasiński, M., 2017, *Ekspansja represyjnej funkcji administracji publicznej jako zagrożenie demokratycznego państwa prawnego*. Roczniki Nauk Prawnych, 21 (1), 277-298.
- Kądziołka, K., 2014, *Wpływ wybranych czynników na rozmiar przestępczości stwierdzonej w Polsce*. Prace Naukowe/Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, 2014, 46-63.
- Kitler, W. (red.), 2001, *Obrona cywilna (niemilitarna) w obronie narodowej III RP*. Akademia Obrony Narodowej, Wydział Strategiczno-Obronny, Warszawa.
- Konaszczuk, W., Tokarski, M. (2015). *Uzawodowienie służb mundurowych w Unii Europejskiej na przykładzie Sił Zbrojnych RP*. *Studia Iuridica Lublinensia*, 24 (1), s. 89-102.
- Korolczuk, A., 2016, *Transformacja Sił Zbrojnych RP 1999-2014. Aspekt finansowy*. Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego, Studia i Prace /Szkoła Główna Handlowa, 3, 193-211.
- Kręcik, J., Lewandowski, J., 2015, *Organizacja dowodzenia na poziomie strategicznym i operacyjnym*. Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków.
- Kuć, T., 2017, *Analiza funkcjonalności systemu kontroli i nadzoru nad służbami specjalnymi w Polsce*. Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego, 9 (16), 190-214.
- Kupiecki, R., 2015a, *Konflikt zbrojny na Ukrainie a bezpieczeństwo europejskie*. Zeszyty Naukowe AON, (3 (100)), 9-26.
- Kupiecki, R., 2015b, *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego RP 2014 jako instrument polityki państwa. Uwarunkowania zewnętrzne i aspekty procesowe*. Bezpieczeństwo Narodowe, 1, s. 11-36.
- Kwiatkowski, G., 2013, *Własność państwowa a rola państwa we współczesnej gospodarce*. Studia Ekonomiczne, 139, 228-237.
- Lach, Z., 2012, *Geopolityczne aspekty kształtowania przestrzeni bezpieczeństwa państwa*, Przegląd Geopolityczny, 5, 9-40.
- Lach, Z., 2014, *Analiza poziomu rozwoju społeczno-ekonomicznego i potęgi państw Europy Środkowo-Wschodniej*, Przegląd Geopolityczny, 7, 9-36.
- Liedel, K., 2005, *Bezpieczeństwo informacyjne w dobie terrorystycznych i innych zagrożeń bezpieczeństwa narodowego*. Adam Marszałek, Toruń.
- Machniak, A., 2016, *Zarys problematyki offsetu w kontekście rozwoju polskiego przemysłu obronnego*, Polityka i Społeczeństwo, 2, 69-82.
- Mróz, B., 2016, *System ochrony granicy państwowej wobec współczesnych zagrożeń bezpieczeństwa państwa*. Journal of Modern Science, 2 (29), 307-320.

Wilczyński, P. L., Problematyka bezpieczeństwa we współczesnym dyskursie eksperckim w Polsce, Przegląd Geopolityczny, 21, 2017, s. 48-66.

- Nalepa, T., Wójtowicz, B., 2015, *Offset podstawą do utworzenia nowych relacji współdziałania przedsiębiorców o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym*. Modern Management Review, 20 (22 (3)), 133-143.
- Olszyk, S., 2015, *Polityka bezpieczeństwa i obrony Polski w retoryce wyborczej kandydatów na Urząd Prezydenta RP w 2015 roku-Andrzej Duda vs. Bronisław Komorowski*. Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej, 13 (1), s. 143-170.
- Pacek, B., 2014, *Konsolidacja przemysłowego potencjału obronnego w Polsce: uwarunkowania, dylematy i szanse*. Zeszyty Naukowe AON, 1 (94), s. 5-24.
- Pacula, P., 2009, *Kryzys finansowy w Stanach Zjednoczonych i jego możliwe konsekwencje*. Bezpieczeństwo Narodowe, 9-10.
- Pawlisiak, M., 2015, *Osiąganie celów, spełnianie misji i realizacja zadań przez Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej elementem bezpieczeństwa narodowego*. Gospodarka Materialowa i Logistyka, (5), s. 604-618.
- Pawlisiak, M., 2016, *Bezpieczeństwo logistyczne wyznacznikiem zdolności bojowej Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej*. Systemy Logistyczne Wojsk, (44), s. 260-274.
- Polak, R., Soczyński, M., 2016a, *Formalne możliwości kierowania zakupów sprzętu wojskowego do polskiego przemysłu obronnego*. Systemy Logistyczne Wojsk, (44), 275-285.
- Polak, R., Soczyński, M., 2016b, *Propozycje usprawnień systemu pozyskiwania sprzętu wojskowego*. Gospodarka Materialowa i Logistyka, 5, s. 607-621.
- Polcikiewicz, Z., 2012, *Właściwości przyszłych wojen oraz ich implikacje społeczne*. Zeszyty Naukowe/Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych im. gen. T. Kościuszki, 94-111.
- Reczkowski, R., 2015, *Doświadczenia z udziału Sił Zbrojnych RP w misjach i operacjach NATO*. Świat Idei i Polityki, 238.
- Rogala-Lewicki, A., 2017, *Integracja europejskiego przemysłu obronnego*. Przegląd Geopolityczny, 19, 142-161.
- Roman, Ł., 2015, *Istota współczesnych wyzwań i zagrożeń bezpieczeństwa*. Journal of Modern Science, 4, 209-226.
- Siudak, M., 2016, *Oblicza współczesnego ukraińskiego nacjonalizmu i jego wpływ na bezpieczeństwo Polski i mniejszości polskiej na Ukrainie*. Ante Portas – Studia nad Bezpieczeństwem, 1 (6), s. 109-118.
- Skrzypczak, W., Luzak, P., 2014, *Miejsce, rola i zadania polskiego przemysłu zbrojeniowego w systemie bezpieczeństwa państwa*. Przegląd Strategiczny, 7, s. 467-479.
- Słowik, J., 2014, *Zmiany w systemie kierowania i dowodzenia SZ RP: Dowództwo Generalne Rodzajów Sił Zbrojnych*. Zeszyty Naukowe AON, 2 (95), s. 151-173.
- Sobolewski, G., 2013, *Siły zbrojne RP w zarządzaniu kryzysowym: aspekt narodowy i międzynarodowy*. Wydawnictwo AON, Warszawa.
- Soroka, P., 2016, *Rola nowoczesnych technologii w wysięgu zbrojeń*, Przegląd Geopolityczny, 16, s. 77-86.

Wilczyński, P. L., *Problematyka bezpieczeństwa we współczesnym dyskursie eksperckim w Polsce, Przegląd Geopolityczny, 21, 2017, s. 48-66.*

- Stankiewicz, W., 2015, *O małym pospolitym ruszeniu: kilka współczesnych refleksji*. Zeszyty Naukowe AON, 1 (98), s. 182-204.
- Stępniewski, T., 2013, *Polityka bezpieczeństwa Ukrainy po 2010 roku*. Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej, 11(2), 143-163.
- Stolarczyk, M., 2015, *Implikacje kryzysu i konfliktu ukraińskiego 2013-2015 dla bezpieczeństwa Polski*. Krakowskie Studia Międzynarodowe, 2, 2, s. 109-129.
- Sulek, M., 2015, *Potęga 2015: międzynarodowy układ sił w procesie zmian: raport potegometryczny*, PTG, Warszawa.
- Surdyk, K., 2014, *Znaczenie służby wywiadu w ocenie zagrożenia militarnego i kształtowania polityki obronnej państwa*. SECRETUM. Służby specjalne, bezpieczeństwo, informacja, 1, 27-43.
- Szczęsny, M., 2014, *Z problematyki odpowiedzialności funkcjonariusza policji*. Studia Ekonomiczne, 200, 109-123.
- Szubrycht, T., 2006, *Współczesne aspekty bezpieczeństwa państwa*. Zeszyty Naukowe Akademii Marynarki Wojennej, 47, 4 (167), s. 87-98.
- Śliwa, R., & Żaba-Nieroda, R., 2016, *Rola i znaczenie planowania rzeczowo-finansowego w przedsiębiorstwie produkcyjnym o szczególnym znaczeniu dla obronności*. Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, 30 (1), 92-108.
- Tomaszewski, P., 2014, *Siły zbrojne w polskiej myśli politycznej od roku 1989 do wyborów parlamentarnych w 2011 r.*, Historia i Polityka, 9 (16), s. 45-57.
- Wilczyński, P. L., 2010, *Terytorium w myśli strategiczno-wojskowej*, Przegląd Geopolityczny, 2, 101-120.
- Wilczyński, P. L., 2011, *Geograficzny bieg dziejów*, Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis Studia Geographica, 2, 65-77.
- Wilczyński, P. L., 2012, *Innowacje w zbrojeniach i obronności jako katalizator przemian technologicznych*. Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, (20), 124-133.
- Wilczyński, P. L., 2013a, *Investycje w zbrojenia w czasach kryzysu gospodarczego*. Przedsiębiorczość-Edukacja, 9, s. 227-244.
- Wilczyński, P. L., 2013b, *Sektor zbrojeniowy jako czynnik rozwoju gospodarki opartej na wiedzy*. Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, 21, s. 133-156.
- Wilczyński, P. L., 2017, *Miejsca potencjalnych konfliktów etnicznych w Europie*, Przegląd Geopolityczny, 20, 28-52.
- Winogrodzki, G., 2016, *Bezpieczeństwo Polski u progu XXI w. w odniesieniu do wojskowych służb specjalnych*. Journal of Modern Science, 1 (28), 389-410.
- Wojnarowski, J., 2014, *Dekompozycja systemu obronnego państwa w systemie bezpieczeństwa narodowego*. Zeszyty Naukowe AON, 4 (97), s. 68-99.
- Wojtowicz, N., 2016, *Gotowość bojowa sił NATO oraz Federacji Rosyjskiej. Implikacje dla bezpieczeństwa Polski*. [w:] Pietrasiak, M., Stelmach, M., Żakowski, K., *Polityka zagraniczna Polski. 25 lat doświadczeń, seria „Stosunki Międzynarodowe. Polska”*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.

Wilczyński, P. L., Problematyka bezpieczeństwa we współczesnym dyskursie eksperckim w Polsce, Przegląd Geopolityczny, 21, 2017, s. 48-66.

- Wolska-Zogata, I., Marian, M., Bodziany, M., 2012, *Media a bezpieczeństwo narodowe: komunikowanie w świecie bez granic*. Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych imienia generała Tadeusza Kościuszki, Wrocław.
- Wróblewski, D., 2001, *Ochrona ludności w wybranych państwach Europy*. Zeszyty Naukowe AON 1 (42), s. 121-131.
- Zapałowski, A., 2016, *Wpływ konfliktu na Ukrainie na możliwą destabilizację granic w Europie Środkowo-Wschodniej*. Ante Portas – Studia nad Bezpieczeństwem, 1 (6), s. 25-44.
- Zięba, R., 2013, *Polityka zagraniczna Polski w strefie euroatlantyckiej*, Wyd. UW, Warszawa, rozdz. II.
- Zięba, R., 2015, *Implikacje stosunków polsko-amerykańskich dla polityki zagranicznej Polski*. Przegląd Politologiczny, 2, 7-20.
- Zupančič, J., Wilczyński, P. L., 2017, *Fala imigracji do Europy z perspektywy krajów tranzytowych*, Przegląd Geopolityczny, 19, 70-83.
- Żebrowski, A., 2013, *Bezpieczeństwo informacyjne Polski a walka informacyjna*. Roczniki Kolegium Analiz Ekonomicznych/Szkoła Główna Handlowa, (29), s. 447-463.

Problems of national defense and security in Poland in current professional debate (a review)

This paper's backbone is broad review of the Polish professional literature in the field of national defense and security. The aim is to gather in one article the most controversial questions concerning the defense policy discussed by the Polish experts and researchers in recent years. The review takes into account only those articles, which were published in scientific journals. It embraces several parts concerning the military reforms, armaments industry, international and internal security challenges, the secret services, as well as the national defense administration and policy with their civilian control. At the end, there is the list of all needed reforms mentioned in the broad literature.

Key words: national security, armed forces, armaments, secret service, Poland.